

TEMEL DİNİ BİLGİLER İSLAM 2

DERS NOTLARI

4.ÜNİTE

Hac ve Kurban

ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

4. ÜNİTE HAC VE KURBAN

1. Allah'ın Evinde Misafirlilik: Hac

Hac; saygı duyulan büyük ve önemli bir şeye yönelmek, bir yeri ziyaret etmek gibi anlamlara gelen Arapça bir kelimedir. **Dinî bir terim olarak ise hac**; belirli günlerde, belirli mekanları ziyaret etmek ve belirli ibadetleri yerine getirmek suretiyle yapılan bir ibadettir. **Hac** İslam'ın beş şartından biridir. **Hicretin dokuzuncu yılında** farz kılınmıştır.

Hac kimlere farzdır?

Akıl-bâliğ, Seyahat özgürlüğüne sahip, Engel bir hastalığı olmayan, Yol güvenliği bulunan, Yeterli maddi güce sahip Müslümanın ömründe bir defa haccetmesi farzdır.

"...Yoluna gücü yetenlerin Kâbe'yi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır..." (Âl-i İmrân suresi, 97. ayet.)

"Ey inananlar, Allah size hacı farz kılmıştır. O halde haccediniz." (Müslim, Hac, 412.)

"Haccetmek isteyen kimse acele etsin! Olur ki hastalanır veya binek hayvanı kaybolur ya da (hacca gitmesini engelleyen) bir durum ortaya çıkar." (İbn Mâce, Menasik, 1.)

1.1. Kâbe ve Haccın Tarihi

Hac ibadetinin nasıl yapıldığını öğrenebilmek için hac ile ilgili bazı kutsal mekânları tanımak ve bazı kavramları bilmek gerekir.

Mekke: Müslümanların en mukaddes şehridir. **Kâbe** ve hac için gidilen mukaddes mekanlar bu şehirde bulunur. Mekke, Peygamberimizin doğduğu, evlendiği, ilk vahyi aldığı ve peygamberlik görevini yapmaya başladığı şehirdir.

Kâbe: Kâbe, yeryüzünde Allah'a ibadet etmek için yapılan ilk mabettir. Kâbe'ye "**Allah'ın evi**" anlamına gelen "**Beytullah**" da denir. Ortasında Kâbe'nin bulunduğu, insanların tavaf yaptığı, namaz kıldığı büyük alana "**Mescid-i Haram**" denir. Mescid-i Haram, yeryüzündeki mescitlerin en faziletlisidir. Kâbe Müslümanların kiblesidir. Dünyanın her yerinden Müslümanlar namaz kılarken Kâbe'ye doğru yönelirler.

"Mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram hariç, başka mescitlerde kılınan bin namazdan faziletlidir. Mescid-i Haram'da kılınan bir namaz da diğer mescitlerde kılınan yüz bin namazdan faziletlidir." (Müslim, Hac, 412.)

Kâbe'nin güneydoğu köşesinde "**siyah taş**" anlamına gelen "**Hacerülesved**" bulunur. Tavaf etmeye Hacerül esved'in bulunduğu köşeden başlanır ve her dönüşte, "Bismillahi Allahu Ekber" diyerek Hacerül esved'e selam verilir.

"İnsanlar için yeryüzünde kurulan ilk ev, Mekke'de bulunan mübarek ve âlemlerin hidayetine vesile olan Kâbe'dir." (Âl-i İmrân suresi, 96. ayet.)

Kâbe'yi **Hz. İbrahim** ve oğlu **Hz. İsmail** inşa etmişler ve onun bakımını ve temizliğini üstlenmişlerdir. Hz. İbrahim, Allah'ın emriyle insanları hacca davet etmiştir. Hz. İbrahim insanlara hac ibadetini nasıl yapacaklarını öğretmiş ve burası tevhid inancının merkezi olmuştur. Ancak zaman geçtikçe insanlar tevhid inancından uzaklaşıp Kâbe'yi putlarla doldurdular. Her ne kadar Kâbe'nin kutsallığı devam etse de insanlar bir takım **cahiliye âdetleri** üzere hac yapıyorlardı. Mekke'nin fethinden sonra Peygamberimiz Kâbe'yi putlardan temizledi ve hem Kâbe'yi hem de hac ibadetini asli haline döndürdü.

ÖDEV: Bakara suresi, 127-128. Ayetler ile Hac suresi, 26-27. Ayetler'in mealini Kur'an-ı Kerim'in mealinden okuyunuz.

Arafat: Mekke'nin 21 km. doğusunda yer alan düz bir alandır. Milyonlarca hacı adayını Kurban Bayramından bir önceki gün olan arife gününde Arafat'ta toplanıp **vakfe** yaparlar. Allah'a dua ederler; hata ve günahlarından tövbe edip, Allah'ın rızasını isterler.

Müzelife: Arafat ile Mina arasında bulunan bir bölgedir. Arafat'tan sonra Mina'ya giden hacılar burada konaklar ve "**Müzelife vakfesi**" yaparlar. Allah'a dua ederler. Ayrıca hacı adayları **Mina'da şeytan taşlamak** için burada taş toplarlar.

Mina: Kurban Bayramı'nda kurban kesilen ve **şeytan taşlanan yerdir**. Burada hacı adayları, şeytan taşıyarak içlerindeki kötü duygu ve düşüncelerden arınır ve geçmiş günahları için Allah'tan af dilerler.

Biliyor musunuz?

Hac ile Kurban ibadeti iç içe ibadetlerdir. Hac, Kurban Bayramından bir gün önce (arife günü) başlar ve bayram boyunca devam eder. Hac günleri: 9, 10, 11 ve 12 Zilhicce - Kurban Bayramı: 10, 11, 12 ve 13 Zilhicce

Safa ve Merve: Kâbe'nin iki yüz metre güneydoğusunda ve bugün Mescid-i Haram sınırları içinde kalan iki tepedir. **Hz. Hacer**, oğlu **Hz. İsmail** için su ararken bu iki tepe arasında koşmuştur. Safa ve Merve tepeleri arasında **sa'y ibadeti** yapılır.

1.2. Haccın Önemi

Hac ibadeti; Allah'ın (c.c.) sevgisini kazanmak isteyen yüz binlerce Müslümanı tek vücut haline getiren bir ibadettir. Hac ibadeti, Rabbimizin emrini yerine getirmek, O'na olan sevgi ve **bağlılığımızı göstermek**, O'nun rızasını kazanmak, Verdiği nimetler için O'na şükretmek, **O'na yakınlaşmak** için yapılır.

Yüce Rabbimiz “**Gelsinler ki, kendilerine ait birtakım menfaatlere şahit olsunlar...**” (Hac Suresi, 28. Ayet), buyurarak haccın bireysel ve toplumsal açıdan Müslümanlara faydalar sağlayacağını belirtmiştir.

“**Kim Allah için hacceder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, annesinden doğduğu günü gibi günahlarından arınmış bir şekilde hacdan döner.**” (Buhârî, Hac, 4.)

1.3. Hac ile İlgili Kavramlar

İhram: Hac veya umreye niyet eden kimseye diğer zamanlarda yapması helal olan bazı davranışların, bu ibadetler esnasında haram kılınmasıdır. **Saç, sakal ve tırnak kesmek, koku sürünmek** bu davranışlardandır. İhram, bir Müslüman için en önemli unvanın kulluk olduğunu simgeler.

Kâbe'ye varmadan önce ihram yasaklarının başladığı sınırlar vardır. Bu sınırlara "**mikat**" adı verilir. Hacı adayları bu sınır noktalarında hacca / umreye niyet ederler ve **iki parçadan oluşan dikişsiz, beyaz bir kıyafet** giyerler. Erkeklerin zorunlu olarak giydikleri bu kıyafetlere de **ihram** denir. Kadınlar ise günlük elbiseleriyle ihrama girerler.

Telbiye: ihrama giren kişinin Kâbe'ye varıncaya kadar yolculuğu esnasında yaptığı bir duadır:

Arapçası: "Lebbeyk Allâhümmelebbeyk. Lebbeykelâ şerikeleke lebbeyk. İnnel-hamdeve'n-ni'meteleke ve'l-mülk. Lâ şerikelek."

Türkçesi: "Buyur Allah'ım buyur. Emrindeyim buyur. Senin hiçbir ortağın yoktur. Allah'ım buyur. Hamd sanadır. Nimet senin, mülk de senindir. Senin hiçbir ortağın yoktur."

Vakfe: Vakfe, bir yerde kısa da olsa durmak demektir. Zilhicce ayının 9. günü (arefe günü) Arafat'ta vakfe yapmak **haccın farzlarından**dır. Vakfe yaparken kişi Rabbiyle baş başa kalır ve dua eder. Arafat'tan sonra Müzdelife'ye gider. Burada **Müzdelife vakfesi** yapar.

Tavaf: Kâbe'nin etrafında ibadet amacıyla **yedi kez dönmektir**. Her bir dönüşe **şavt** denir. **Yedi şavt, bir tavaf** eder. Tavaf ederken Yüce Allah'a şükredilir, dua edilir. Tavafın sonunda **iki rekatlık tavaf namazı** kılınır.

Sa'y: Kâbe'nin yanında bulunan Safa ile Merve tepeleri arasında yedi kez gidip gelmektir. Sa'y, **Hz. Hacer**'in oğlu **Hz. İsmail**'e su araması gibi Allah'ın rızasını ve rahmetini aramayı temsil eder.

1.4. Haccın Yapılışı

İbadetler Yüce Allah'ın emrettiği ve Peygamberimizin gösterdiği şekilde yapılır. Peygamberimiz buyuruyor ki: “**Haccın yapılışına ilişkin uygulama ve davranışlarını benden alın (öğrenin)!**” (Nesâî, Menâsik. 220.)

- (8 Zilhicce) Mekke'nin çevresindeki mikat sınırlarında ihrama girilir.
- (9 Zilhicce) Bayramdan bir gün önce (arefe günü) Arafat'a gidilir ve Arafat vakfesi yapılır.
- Güneş battıktan sonra Müzdelife'ye geçerek burada sabah namazına kadar Müzdelife vakfesi yapılır ve şeytan taşlamak için taş toplanır.
- (10 Zilhicce) Kurban Bayramının birinci günü sabahı Mina'ya gidilir ve burada şeytan taşlanır, kurban kesilir, tıraş olunur ve ihramdan çıkılır.
- (10 Zilhicce) Daha sonra Kâbe'ye gidilir ve farz olan "Ziyaret tavafı" yapılır. Hemen ardından "sa'y" yapılır.
- (11, 12, 13 Zilhicce) Bayramın diğer günlerinde de Mina'da şeytan taşlamaya devam edilir.
- Hac ibadetini yerine getiren Müslümanlar, Mekke'den ayrılmadan önce son bir kez Kâbe'yi tavaf eder. Bu son tavafa da "Veda tavafı" adı verilir.

Peygamberimiz buyuruyor ki: “**...(Allah tarafından) kabul edilmiş haccın karşılığı ancak cennettir.**” (Buhârî, Umre, 1.)

1.5. Hac ve Ahlaki Dönüşüm

Hac ibadetini eda ederek; Rabbimize karşı kulluk görevimizi yerine getirmenin huzurunu yaşar, O'na şükrederiz. **Dilleri ve ırkları farklı** olan Müslümanlarla aynı amaç için bir araya gelir, İslam kardeşliğini yaşarız. Hata ve günahlarımızdan tövbe edip arınma fırsatı elde eder; kötü huylarımızdan kurtulup ahlakımızı güzelleştiririz. **Sosyal ve ekonomik farklılıklardan sıyrılır**, bütün insanların **Allah'ın huzurunda eşit** olduğunu idrak ederiz.

2. Umrenin Yapılışı

Peygamberimiz buyuruyor ki: “**Hacca ve umreye gidenler, Allah’ın misafirleridir. Allah’a dua ederlerse, Allah onların dualarını kabul eder ve Allah’tan günahlarının bağışlanmasını isterlerse Allah onların günahlarını bağışlar.**” (İbn Mâce, Menasik, 5.)

Umre; Hac günleri dışında istenilen bir vakitte **ihrama girmek, Kâbe’yi tavaf etmek, sa’y yapmak** ve sonrasında **tıraş olup ihramdan çıkmak** suretiyle yapılan bir ibadettir.

Hac ibadetini yerine getirme fırsatı bulamayan veya kutsal toprakları özleyen Müslümanlar, umre amacıyla bu güzel topraklara gider ve ziyaretlerini yerine getirir. Haccederken elde edilen manevi faydalar umre yaparak da elde edilir.

- Umre yapmak isteyen kimseler **mikat** sınırında niyet ederek ihrama girer ve **Mescid-i Haram’a** gelir.
- Umre tavafı için niyet eder ve tavafını yerine getirir. İki rekatlık tavaf namazı kılar.
- Sonra Safa tepesine gider. **Safa ve Merve tepeleri** arasında sa’y ibadetini yerine getirir ve ardından tıraş olarak ihramdan çıkar. Böylece umre ibadetini tamamlamış olur.

Hac ve Umre Arasındaki Farklar

- ➔ Hac farz, umre sünnet bir ibadettir.
- ➔ Hac yılda bir kez hac günlerinde yapılır. Umre ise hac günleri dışında yılın her zamanı ve pek çok kez yapılabilir.
- ➔ Umrede, hacda yapılan vakfe, şeytan taşlama ve kurban kesme yoktur.

3. Kurban

Kurban: Allah’a yakınlaşmak ve **O’nun rızasını kazanmak** amacıyla belirli bir zamanda, uygun nitelikteki **bir hayvanı ibadet amacıyla kesmektir.** Kesilen hayvana da kurban adı verilir.

Kurban; akıllı, ergenlik çağına gelmiş ve dinen zengin sayılan her Müslümanın yükümlü olduğu **vacip** bir ibadettir. Kurban kesmenin vakti Kurban Bayramının ilk üç günüdür.

"Biz sana Kevser’i verdik. Öyleyse Rabbin için namaz kıl ve kurban kes." (Kevser suresi, 1-2. ayetler.)
"Kimin hali vakti yerinde olur da kurban kesmezse mescidimize yaklaşmasın." (İbni Mâce, Edâhî, 2.)

Kurbanlık Hayvanlar

- a) Küçükbaş hayvanlar (Koyun Keçi) En az 1 yaşını doldurmuş olmalıdır. (1 kişi kurban edebilir.)
- b) Büyükbaş hayvanlar (Sığır, Manda) En az 2 yaşını doldurmuş olmalıdır. (1-7 kişi arasında ortaklaşa kurban edilebilir.)
- c) Deve, En az 5 yaşını doldurmuş olmalıdır. (1-7 kişi arasında ortaklaşa kurban edilebilir.)

Kurban Keserken Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Kurban edilecek hayvanın cinsine göre belli bir yaşa gelmesi ve herhangi bir özrünün bulunmaması gerekir. Kurban kesilirken hayvana iyi davranılmalı ve **ona eziyet verici davranışlardan kaçınılmalıdır.** Kesim yerinde çevre temizliğine ve sağlık kurallarına uyulmalıdır. Allah'ın rızasını kazanmak için ibadet ederken başka insanlara rahatsızlık verilmemelidir.

Kurban kesilirken **kurbanın ayakları ile yüzü kibleye gelecek şekilde** sol tarafına yatırılmalı ve **"Bismillahi Allahu ekber"** denilerek kurban edilmelidir. Kurbanı kesecek kişi bu işin ehli olmalıdır. Bu nedenle kurban kesmeyi bilmeyen bir Müslüman, kesim işlemi için bir **vekil tayin** edebilir.

3.1. Kurban ile İlgili Kavramlar

Teşrik Tekbiri: Kurban Bayramının bir gün öncesi olan arife gününün sabah namazından başlayıp bayramın dördüncü günü ikinci namazına kadar farz namazlardan sonra toplam **23 vakitte söylenen tekbirdir:**

Arapçası: “Allahuekber. Allahuekber. Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber. Allahuekber ve lillâhil hamd.”

Türkçesi: Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür ve hamd O'nadır.

Takva: Kurban ibadetinin temel amacı, kulun Allah’a (c.c) yönelik olan takvasını göstermesidir.

Sadakat: Kurban bize Hz. İbrahim’in (a.s.) mirasıdır. Kurban, Hz. İbrahim’in (a.s.) Yüce Allah’a olan sevgisinin ve sadakatının bir göstergesidir. Bizler de Hz. İbrahim (a.s.) gibi, Allah’a (c.c) olan sadakatimizi göstermek ve O’na yakınlaşmak için kurban keseriz.

Teslimiyet: Kurban ibadetine Hz. İbrahim'in (a.s.) sadakatının yanında eşi Hz. Hacer (r.a.) ve oğlu Hz. İsmail'in (a.s.) Allah'ın (c.c) emri karşısında samimi duygularla teslimiyetleri de ön plana çıkar.

Hedy: Hac ve umre ibadetiyle ilgili olarak kesilen kurbanlara hedy denir. Hedy, Kâbe'ye ve Harem bölgesine hediye olmak üzere kesilen kurban demektir.

Udhiyye: Türkçede kurban kavramı karşılığında kullanılmaktadır. Bu Arapça kavram, kurbanın kuşluk vaktinde kesilmesi nedeniyle bu şekilde isimlendirilmiştir.

3.2. Kurban İbadetinin Bireysel ve Toplumsal Faydaları

ÖDEV: Kurban Bayramı'nda yapılan paylaşma ve yardımlaşma faaliyetleri nelerdir?

ÖDEV: Kurban ibadetinin bireysel ve toplumsal faydaları nelerdir? Araştırınız.

Kurban ibadeti **sadakat, teslimiyet ve takva** ibadetidir. Bu ibadetle Hz. İbrahim'in sadakatini, Hz. Hacer ve Hz. İsmail'in teslimiyetini hatırlar; Rabbimize takva ile yöneliriz. Yüce Allah'a teslim olmayı; O'nun emirlerine boyun eğmeyi, **sadakati ve fedakarlığı** öğreniriz. Rabbimize yakınlaşmaya ve O'nun rızasını kazanmaya çalışır; Verdiği nimetlere şükrederiz. Rabbimize olan bağlılığımızı gösterir ve **takva bilinci** kazanırız.

Kurban ibadeti aynı zamanda **merhamet, yardımlaşma ve paylaşma** ibadetidir. Kesilen hayvanın eti usulüne uygun olarak dağıtılır. Böylece **İslam'ın kardeşlik ruhunu yaşar, birlik ve beraberlik bilinci** kazanırız.

4. Cihat

Cihat: bütün kuvvetini harcayarak çalışmak ve gayret göstermek gibi anlamlara gelir. Bir ibadet olarak ise cihat, geniş bir anlam çerçevesine sahiptir. Allah için **canla, malla, ilimle ve diğer imkânlar ile yapılan her türlü mücadele**, gayret ve çalışma cihat ibadeti kapsamına girer. Allah yolunda vatan, din, namus ve mukaddes değerler için düşmana karşı savaşmak cihattır.

İnsanları **Allah'a, adalete, iyilik ve güzelliğe davet** ile İslam'ın hakikat, hikmet ve hükümlerini onlara ulaştırmak için girişilen tüm tebliğ faaliyetleri cihattır. Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin hadislerinde cihat edenler övülmekte, Allah yolunda canlarıyla ve mallarıyla cihat edenler cennetle müjdelanmaktadır.

Rabbimiz buyuruyor ki: “(Şunu bilin ki) **Gerçek müminler, yalnızca, Allah'a ve Resulüne iman edenler ve (bu konuda) bütün şüphelerden uzak duranlar; Allah yolunda bütün malları ve canları ile cihat edenlerdir. İşte onlar imanlarında sadık olanlardır.**” (Hucurât suresi, 15. ayet.)

“**Bizim uğrumuzda cihat edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletacağız. Şüphesiz Allah, iyilik yapanlarla beraberdir.**” (Ankebût suresi, 69. ayet.)

Ebû Zer anlatıyor: “**Hız. Peygamber'e 'Hangi amel daha faziletlidir?' diye sordum. O; 'Allah'a inanmak ve O'nun yolunda cihat etmektir.'** buyurdu. (Buhârî, İtk, 2.)

→ Allah'a güzel bir kul olabilmek için; haramlardan uzak durmaya ve dinin emirlerini yerine getirmeye çalışmak ile nefsin kötü arzularına ve şeytanın ayartmalarına karşı mücadele etmek cihattır.

Peygamberimiz buyuruyor ki: “**... Mücahit (cihat eden), Allah'a itaat yolunda nefsi ile cihat edendir.**” (Tirmizî, Fezailü'l-Cihat, 2.)

Tebliğ: Allah'ın dinini insanlara tam ve eksiksiz şekilde ulaştırmak, dinin hikmet ve hükümlerini açıklamak.

Davet: İnsanları Allah'a, İslam'a, kurtuluşa, adalete, iyilik ve güzelliklere çağırmak, İslam dinini duyurmak ve yaymak.

Rabbimiz buyuruyor ki: “**Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten meneden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.**” (Âl-i İmrân suresi, 104. ayet.)

İyiliği ve adaleti yaymak, kötülüğü ve çirkin işleri engellemek gayretiyle yapılan bütün **"emr-i bil maruf ve nehy-i anil münker"** faaliyetleri cihattır. **İ'lâ-yı kelimetullah:** Allah'ın adını yüceltmek. Allah'ın dininin ve tevhid inancının yüceltilip yaygınlaştırılması yolunda cihat etmek.

ÖDEV: Hac ibadetinin dinimizdeki yeri ve önemini açıklayınız.

ÖDEV: Hac ibadeti nasıl yapılır? Kısaca anlatınız.

ÖDEV: Kurban ibadetini kısaca anlatınız.

ÖDEV: Kurban ibadetinin bireysel ve toplumsal hikmetlerini açıklayınız?

ÖDEV: Cihat ibadetinin dinimizdeki yeri ve önemini açıklayınız.